

۱۶ زندگی ایران جام

پرورش گاومیش تنها منبع درآمدروستاییان

از بخش جنوبی تالاب چند کیلومتری که ببیماییم به روستای زمیم می‌رسیم، کمتر از۳ خانوار در این روستا ساکنند و تنها منبع درآمدشان پرورش گاومیش است. درزمیم۱۵۰۰ راس گاومیش وجود دارد و تعداد گله‌های هر خانواده متفاوت است. هنوز از ماشین پیاده نشده‌بودیم که تعدادی از اهالی به سمت‌مان آمدند و به عربی گفتند: ببایید ببینید، دام‌هایمان تلف شدند!... از چند متری تعدادی گاومیش را می‌بینیم که درفاضلابی قاطی شده با گل شناورند. در همان محوطه هم یکی از مردهای روستابالی سربک گاومیش ایستاده و با فشارآب بسیارکم از طریق شلنگ برسرگاومیش آب می‌پاشد. گاومیش درحال جان‌کندن است و چشم‌هایش را به سختی باز و بسته می‌کند. نه صدایی می‌دهد و نه توان حرکت دارد. ناجی عبیدادی، صاحب گاومیش به ما می‌گوید: این دومین گاومیشی است که در یک هفته از گله‌ام کم‌شد.

۸۰میلیون تومان‌ضرر بامرگ‌هرگاومیش

از برجسب زرد رنگ چسبیده شده روی گوشش متوجه می‌شوم که بیمه شده‌است، می‌پرسم اگر بمیرد بیمه پولی به شما می‌دهد؟ پاسخ می‌دهد: مگر پول قبلی‌ها را داده‌است که پول این یکی را حساب کند؟ عبیدادی می‌گوید این شغل، شغلی است که از طریق پدرانشان به آنها رسیده و سال‌های درازی است که به گاومیش‌پروری مشغولند. او۴ راس گاومیش دارد و تنهامنبع درآمدش محصولات لبنی تولید شده‌از گاومیش‌ها و بچه گاومیش‌هاست. عبیدادی می‌گوید ضرر مالی تلف شدن هر گاومیش به گاومیش‌داران روستای زمیم چیزی میان ۵۰تا ۸۰میلیون تومان است.

سقوط‌های دردناک

شنیده‌بودیم بی‌آبی هور باعث شده برخی گاومیش‌های باردار سقط‌جنین‌کنند. از عبیدادی دراین باره می‌پرسیم و می‌گوید: وقتی حجم آب کم باشد به گاومیش باردار فشار می‌آید. برای همین گاومیش‌مادر برای نجات جان‌خود مجبور می‌شود جنینش را سقط کند تا خودش را از بی‌آبی نجات دهد. او می‌افزاید این اتفاقی است که حالا به دلیل بی‌آبی میان گاومیش‌های هورالعظیم متداول شده و به‌طور روزمره بسیاری از گاومیش‌داران روستای زمیم و روستای رفیع؛ جنین‌های متولد نشده گاومیش‌هایشان را از دست می‌دهند.

دخیل آورده‌ایم...

درحال گفت و گو با گاومیش‌داران هستیم که پیریزی از اهالی روستا نزدیک می‌آید و بدون مقدمه ما صدایی آرام شروع می‌کند درد دل کردن از وضعیت این روزهایشان. یک جمله را مرتب تکرار می‌کند: دخیل آورده‌ایم به شما تا به دادمان برسید... و این دخیل آوردن اصطلاحی که عرب‌های خوزستان معمولا به نشانه خواهش از آن استفاده می‌کنند، می‌گوید ام علی عبیدادی یعنی مادر علی است و ۳۰ راس گاومیش دارد. در چند روز گذشته حال گاومیش مادر به دلیل استفاده از آب‌آلوده بد شده و مجبور به فرووشش قبل از تلف شدن، شده‌اند.

ماتشنه بمانیم مهم نیست، به این زبان بسته‌ها آب بدهید

مدام قسم‌مان می‌دهد و می‌گوید به مسلمانانی‌تان قسم نه آب برای شرب می‌خواهیم و نه آب برای کشاورزی. فقط آب برای این زبان بسته‌ها می‌خواهیم که همه سرمایه زندگی‌مان‌اند. ام علی می‌گوید در چند روز گذشته تعدادی از گاومیش‌هایش وقتی برای آب‌تنی به سمت تالاب رفته‌اند دیگر بازنگشته‌اند و حتی لاشه‌شان را هم پیدا نکرده‌اند. او می‌گوید دام‌های مریض حتی برای قربانی هم به درد نمی‌خورند و کسی آنها را نمی‌خرد. برای همین تلف و طعمه شغال‌ها و سگ‌های تالاب می‌شوند.

استقرار پایگاه واکسیناسیون کووید-۱۹در مجموعه‌نیاوران

حالا که موزه‌ها تعطیلند و نمی‌توانند در شرایط کرونایی فعالیت داشته باشند و از سویی مجموعه میراث‌فرهنگی کشور هم می‌خواهد به‌نوعی سهمی در کمک به هموطنان ایفاکند، چه ایده‌ای بهتر از این‌که آن بخش از فضای غیرمسقف برخی موزه‌ها در صورت نیاز به امدادسانی به این مهم اختصاص یابند. ایده‌ای که البته به ذهن موزه و مجموعه

گزارش میدانی خبرنگار جام‌جم از وضعیت تالاب بین‌المللی هورالعظیم و گاومیش‌دارانی که در روستاهای اطراف هور زندگی می‌کنند

خانه‌ای که قتلگاه ساکنانش شد

این روزها هورالعظیم خشک و بی‌آب که بافاضلاب وزهاب کشاورزی تغذیه می‌شود، بلای جان

گاومیش‌هایی شده که از صدها سال پیش زندگی‌شان به زندگی تالاب زنده و پرآب بسته‌بوده است

حیوان سیاه و پرهیبت و بزرگ چنه به سختی به خود تکانی می‌دهد و درحالی که چشمان درشت و سیاهش به آب‌نشسته و اشکی از گوشه چشمش فرو می‌افتد، ناله‌ای سر می‌دهد و بعد انگار کمی سبک می‌شود و می‌تواند تکان بیشتری بخورد داخل گل و لجنی که مثل قیر دست‌وپایش را بسته اما جانش انگار سنگین تر شده و پاهایش سست‌تر. او بار خود را زمین گذاشته‌است؛ باری که پاره جانش بوده، جگرگوشه‌اش بوده. گاومیش‌مادر جنینش را که هنوز کامل نشده‌از خواب آرامش در رحم به دنیای سخت و بی‌رحم بیرون پرت می‌کند تا خود را نجات دهد، زنده بماند و بتواند برای بچه‌های دیگری‌ش مادری کند تا در گل و لجن و

فاضلاب دفن نشود.

قصه این مادر این روزها حکایت بسیاری از گاومیش‌ها تالاب هورالعظیم است؛ مادرانی که برای نجات جان خود از جنین و فرزندشان می‌گذرند تا شاید جان سالم به در ببرند، گرچه عمر خودشان هم شاید به پایان رسیده‌باشد، عمر آنها و همه گاومیش‌ها نر و ماده‌ای که به دلیل شنا در فاضلاب وزهاب کشاورزی آلوده، مسموم می‌شوند و می‌میرند یا وقتی طبق رفتار غریزی صدها ساله خود سمت هور می‌روند، در لجن و گل‌های تالاب گیر کرده و خوراک شغال‌ها و دیگر وحوش گرسنه می‌شوند و دیگر نه لاشه‌شان پیدا می‌شود و نه حتی استخوان‌هایشان. هورالعظیم این روزها بیشتر از هر روزی و سالی، خشک و بی‌آب شده و بوی لجن و فاضلاب گرفته و مرگ روزافزون گاومیش‌ها فقط یکی از اتفاقات دردناک آن است که از انشعابات رود کره تغذیه می‌کند و روزگاری نه چندان دور محل ماهیگیری و معیشت ساکنان اطرافش بود.

گاومیش‌های معروف به گاومیش آسیایی که بخشی از آنها هم در ایران هستند، حیواناتی مقاوم و آب دوست هستند و به همان اندازه که آب و آب بازی را دوست دارند برای ادامه حیات هم به فرو رفتن میان آب در طول روز نیاز دارند. به همین علت عمده گاومیش‌داران خوزستانی که از طریق پرورش دام ارتزاق می‌کنند، در حاشیه رودخانه‌ها و تالاب‌های این استان زندگی می‌کنند. مردم روستاهای اطراف تالاب بین‌المللی هورالعظیم هم بخشی از صدها گاومیش پرور خوزستانی‌اند که چرخ زندگی‌شان با دام و تالاب می‌چرخید. این روزها که همه جا سخن از خشک شدن هورالعظیم است اما دیگر نه چرخ زندگی تالاب‌نشینان می‌چرزد و نه گاومیش‌ها حال خوشی دارند، چراکه این آب تالاب بود که چرخ حیات حیوانات و مردم را می‌چرخاند و به جریان می‌انداخت و حالا که بی‌آب است زندگی در حوالی هورالعظیم به گل نشسته. عده‌ای از کارشناسان محیط زیستی معتقدند خشکسالی سراسری سال جاری در کشور، هورالعظیم را به چنین ورطه‌ای انداخته و عده‌ای دیگر تاکید دارند عدم تامین حقا به واقعی هور، سرانجام به نابودی کامل تالاب منجر شده‌است، شنیدن اخبار ناخوش از هورالعظیم و زندگی ساکنان اطراف آن و به‌ویژه تلف شدن دسته‌دسته گاومیش‌های خوزستانی، ما را بر آن داشت تا برای تهیه گزارشی میدانی به شهر بستان برویم. بستان، بستان، شهری از توابع دشت آزادگان، در سه کیلومتری هورالعظیم است.

سهم‌ناچیز هور از سیلاب ۹۸
موسوی که به حامی سرسخت حیات وحش

فرهنگی-تاریخی نیاوران رسیده و پایگاه تجمیعی واکسیناسیون کووید-۱۹ با همکاری این مجموعه توسط شبکه بهداشت و درمان شمیرانات در محل ورودی این مجموعه مستقر شده است. روابط‌عمومی مجموعه نیاوران به ما می‌گوید که با پیگیری معاورت فرهنگی مجموعه نیاوران با هدف همکاری در پیشگیری از گسترش این بیماری و

تحقق کارکرد اجتماعی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران به عنوان موزه، بخشی از فضای این مجموعه به مرکز بهداشت و درمان شمیرانات جهت راه‌اندازی پایگاه تجمیعی واکسیناسیون کووید- ۱۹ واگذار شده‌است. این پایگاه به منظور خدمات‌رسانی به شهروندان در محل ورودی مجموعه نیاوران مستقر شده است. / جام‌جم‌دیلی

رئیس مجمع نمایندگان خوزستان:

قول پیگیری می‌دهیم

سید کریم حسینی، رئیس مجمع نمایندگان استان خوزستان در گفت‌گو با جام جم می‌گوید مذاکرات و مکاتبات لازم با وزارت نیرو برای تامین حداقل جریان مستمر آب در هورالعظیم انجام شده‌است تا حق حیات برای حیات وحش تالاب تامین شود. او می‌افزاید: کمبود ذخایر آب در پشت سدها واقعیتی است که همه ما باید آن را بپذیریم اما تامین حقا به رودخانه‌ها، تالاب‌های استان و تامین حقا به لازم کشاورزی و دامداری به خصوص پرورش گاومیش امری ضروری است. حسینی عنوان می‌کند تامین حقا به لازم برای تالاب‌های خوزستان مطالبه نمایندگان مردم از وزارت نیرو و مسؤولان آب و برق استان است. او درباره اظهارات برخی از مسؤولان آبی درباره ضروری نبودن حقا به مربوط به احشام در سال جاری و با توجه به خشکسالی تصریح می‌کند: در رابطه با تامین آب لازم برای پرورش احشام نیاز به نگاه کارشناسی است. پرورش بخشی از احشام آبیزی در خوزستان با سایر احشام متفاوت است اما ما این روزها با نظرات غیرکارشناسانه در گوشه و کنار کشور در این رابطه مواجه‌ایم. این افراد عموما مطلع نیستند در چه جغرافیایی و برای کدام احشام ما درحال مطالبه آب هستیم. مناطقی که در خوزستان مشغول پرورش گاومیش هستند، در کنار تالاب دارد و مطالبه این افراد برای شناور شدن گاومیش‌ها؛ مطالبه حقا به تالاب‌هاست. حسینی می‌گوید گاومیش‌داران با چالش مواجه هستند اما مشکل به شکلی است که می‌توان با تامین حداقل‌ترین حجم آب، برطرف شود چرا که این احشام منبع امرار معاش مردم هستند. حسینی در پایان می‌گوید: ما قول پیگیری می‌دهیم و رهاسازی آب توسط مسؤولان اجرایی انجام می‌شود.

تغذیه هور بافاضلاب وزهاب

تاسیسات نفتی با خشک کردن تالاب پیش‌رفت؛ درحالی‌که فعالیت نفتی در عرصه‌های آبی در همه جای دنیا با احداث سکو انجام می‌شود. اما در هورالعظیم این اتفاق نیفتاد و با عدم تامین حقا به تالاب توسط سد کرخه، وزارت نفت تالاب را عرصه خشک برای فعالیت نفتی در نظر گرفت و به پیشروی خود ادامه داد. البته در ابتدا این اتفاق توسط مسؤولان نفتی و آبی کشور تکذیب می‌شد اما به مرور که مردم و رسانه‌ها از این موضوع با خبر شدند، عنوان شد که ما با تالابی خشک مواجه شدیم و در آن فعالیت‌مان را شروع کردیم، نه تالابی که آب در آن جریان داشت. این در صورتی است که وقتی تالاب‌خواری نفتی‌ها رخ داد با ورود آب به تالاب مقابله شد و اجازه ندادند آب مسیر طبیعی‌اش را طی کند؛ یعنی همان اتفاقی که در سیل ۹۸ اتفاق افتاد. به همین دلیل تالاب دایک‌بندی و به مخزن و استخرهای پرشده از فاضلاب تبدیل شد.

آب آلوده، قاتل گاومیش‌ها

تا اینجا پهنه بزرگ و خشکیده هور را به همراه موسوی با ماشین طی و تماشا کردیم. حالا اما موسوی کنار جاده توقف می‌کند و پیاده به راه می‌آفتیم. پس از طی کردن چند متر به آب‌باریکه‌ای سبز رنگ و راکد با ارتفاع کمتر از سه متر می‌رسیم که گاومیشی در کنار آن نیمه‌شناور است. جلوتر که می‌رویم از جمع شدن مگس‌ها و تجزیه چشم‌هایش متوجه می‌شویم که گاومیش مرده است. اهالی روستاهای اطراف می‌شود، یعنی بخش جنوبی، از لحاظ اکولوژیکی و بیولوژیکی فاقد ارزش است زیرا تنوع زیستی‌اش نسبت به اصل تالاب هیچ است و پرندگان مهاجر به دلیل عدم تشخیص نوع آب از روی غریزه به آن محوطه مهاجرت می‌کنند اما آلوده‌بودن آب قطعاً مشکلاتی را برای آنها به وجود می‌آورد. به همین دلیل می‌توان ادعا کرد دیگر به لحاظ طبیعی هورالعظیمی وجود ندارد و چیزی که امروزه به آن اهالی خوزستان به آن وابسته‌است، خواهیم بود.

مرگ تالاب با همه زیست‌مندانش

موسوی توضیح می‌دهد که اکنون فاجعه زیست‌محیطی رخ داده‌است اما اگر تا ۸۰روز دیگر تالاب به همین شیوه توسط مسؤولان آبی و محیط‌زیستی به حال خود رها شود، فاجعه گسترده‌تر می‌شود و تمام تالاب با زیست‌مندان‌ش از بین خواهدرفت. حتی دام‌های اهلی مانند گاومیش که از مقاومت بالایی برخوردارند و از هزاران سال قبل اهلی شده تالاب‌نشینان هستند نیز همه جمعیت‌شان به‌طور کامل از بین می‌روند. همچنین برخی گونه‌های آبیزی مانند شنگ عراقی که اکنون نیز در فهرست قرمز جهانی خطر انقراض قرار دارد. شنگ عراقی حیوانی پستاندار و زیرگونه شنگ هندی است که تنها در تالاب‌های بین‌النهرین زیست می‌کند. این شنگ وابستگی شدیدی به نیزار دارد و حیوانی آبیزی است. آتش زدن و نابودی نیزارها یک سو و خشک شدن تالاب از دیگر سو آسیبی جدی به حیات این حیوان در خطر انقراض وارد کرده‌است. زیر پایمان را نگاه می‌کنیم و ترک‌های عمیق تشنگی در دل هورالعظیم را می‌بینیم. انگار که تا به حال قطره‌ای آب به اینجا نرسیده و از ابتدا بیابانی بی‌آب و علف بوده‌است، ترک‌هایی که بی‌تدبیر در مدیریت آب، نرسیدن حقا به هورالعظیم و بی‌توجهی به محیط زیست رافریاد می‌زنند.

عکس: سیدیاقر موسوی / جام‌جم